

Oda (in metru antic) de Mihai Eminescu - comentariu literar

1.CONTEXTUL. Poezia a fost inclusa de Titu Maiorescu in prima editie de versuri a poetului, publicata in decembrie 1883. Tot el este cel dintai care a relevat valoarea artistica a textului. In raportul prin care propunea Academiei Romane, in 1891, premiera traducerii odelor lui Horatiu de catre Dimitrie C. Olanescu -Ascanio, criticul caracteriza poemul eminescian "o admirabila oda in mediu antic", scrisa "in strofe de patru versuri troheo-dactilice - se-ntelege, nerimate - cu incantatoarea cadenta a unui versus adonicus (vers adonic - vers format dintr-o dactie si un sponden sau un troheu, folosit in versificatia greaca si latina -DEX) la sfarsitul fiecarei strofe.

2.PROCESUL DE ELABORARE. In volumul al III-lea din editia sa critica, Perpessicius a demonstrat ca, initial, poezia era dedicata lui Napoleon, "exilatul din Corsica". Desfasurat aproximativ pe durata unui deceniu, procesul de elaborare a cunoscut opt versiuni integrale, numeroase alte variante colaterale si un mare numar de versuri modificate fragmentar sau in totalitate. In acest interval, elogiul lui Napoleon se estompeaza pana la disparitie, poezia devenind o tulburatoare confesiune.

Prima versiune, redactata in perioada berlineza (1873-1874), la persoana a II-a singular, este construita de o antiteza abstracta abia perceptibila: in vreme ce numele omului cu inzestrari exceptionale, erou al istoriei sau creator de valori estetice, strabate veacurile, existenta lui biologica este marcata de sentimentul unei adanci tristeti. Hipnotizat de dorinta de irepresibila de marire, Napoleon nu are timp sa admire nici frumusetile artistice ale lumii, nici miracolele ei. Notiunea de "mirare" este inteleasa de Eminescu in acceptia ei originara, filozofica: e aptitudinea omului de a-si pune intrebari si de a percepe lumea in dimensiunile ei nemijlocite. Dar intr-o zi, Napoleon descopera ca este singur si atunci e invadat de tristete. Infasurat in mantie, coboara in mijlocul multimii, asemenea Cezarului din " imparat si proletar", dar, iritat de propria-i imagine reflectata in oglinda realitatii, revine la starea initiala.

Varianta a II-a, compusa la Iasi intre anii 1875-1876, inferioara artistic celei precedente, reflecta un proces tipic "de destramare" (Perpessicius) la care Eminescu isi supunea poeziile, nazuind sa gaseasca forma adecvata ideii exprimate. Poetul cauta noi forme ritmice, distileaza stihurile anterioare, le distribuie in noi structuri topice, le asculta sunetul si lasa, adesea, versul imperfect, stiind ca nu a gasit inca ultima forma a poemei.

In cea de a treia versiune, reluata la Bucuresti in 1879, persoana a II-a este inlocuita cu persoana I. Substituirea are ca efect imediat introducerea reflectiei asupra mortii: omul constata intr-o zi, cu surprindere, ca moartea nu-l ocoleste: "Nu credeam ca pot ca sa mor vreodata". Cel ce vorbeste e Napoleon, dar vocea lui si glasul poetului se confunda, iar versurile au o alta rezonanta, prin voita indistinctie a planurilor ce contureaza o noua idee: geniul, in ipostaza de poet sau conducator de stat, ramane nemuritor:

"Falnic mandru infasurat in manta-mi

Coborai cu ochi nemiscati in gloata cutremurand-o

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Dar satul de ea si de mine insumi
Am sa urc din nou parasita treapta
Ochii nemiscati ridicand la steaua-mi
Nemuritoare."

Urmatoarea varianta, din manuscrisul 2277, elaborata in acelasi an, cuprinde elemente spiritualizate ale biografiei eminesciene. Napoleon este complet eliminat din text. Atributele existentei reale a eroului-Napoleon s-a nascut in Corsica inconjurata de apele marii si a murit pe insula Sf. Elena, in mijlocul Atlanticului- sunt asumate de poet: toate trairile anterioare ale Cezarului sunt transferate asupra propriului eu si monologul contureaza o drama posibila: sufletul poetului - infratit cu padurea, cu apele marii si " cu puterea sfanta" a singuratatii - cade prada melancoliei:" Trist fiind adanc, dara trist prin sime-mi". si, intr-o zi, asemenea Cezarului, coboara in mijlocul multimii, traind experienta iubirii aducatoare de suferinta: "...deodata tu rasarisi in cale-mi Mai frumoas-ai fost decum este Venus si-n dureri mi-ai dat voluptatea mortii Neanduratoare !"

Introducerea noii paradigme modifica integral semnificatia strofelor anterioare. Poezia nu mai este o oda " despre vanitatea ambitiei sau despre fragilitatea gloriei, ea devine o confidenta deznadajduita despre asprimea destinului omenesc" (Alain Guillermon). Iar versurile se transforma insesizabil intr-o autobiografie spirituala, in care iubirea aduce revelatia suferintei si a mortii; din aceasta intensa traire apare, la modul interogativ, ideea recastigarii seninatatii anterioare: "De-al meu propriu foc ma topesc de-atuncea... Oare mai renasc luminos din el ca Pasarea Phoenix !"

Alte trei variante (C 2,D si E, in editia Perpessicius), reduce treptat la 12, la 8 si la 7 strofe, reiau monologul pe felurite registre stilistice; poetul recombina strofele, concentreaza expresia lingvistica, modifica topica, aduce la inceput meditatie amara din versul:"Nu credeam ca pot ca sa mor vreodata"; apoi, nemulțumit de prezenta succesiva a doua conjunctii subordonatoare, il rescrie astfel:"Nu credeam sa-nvat a muri vreodata ".

In versiunea ultima, definitivata intre anii 1881 si 1882, poetul decanteaza intreaga problematica in cinci strofe. Reasamblarea imaginilor, reordonarea structurii sintactice, eliminarea ecourilor autobiografice au avut drept efect imediat realizarea unei noi sinteze, in care fiecare element degaja o alta semnificatie decat in stadiu initial, inchizand intr-o maiestuoasa simplitate aparenta o neobisnuita profunzime.

3.SEMNIFICATIA TITLULUI. Poema este un cantec de lauda adus ideii de geniu poetic, un elogiul al singuratatii creatoare, al solitudinii fecunde. Pe de alta parte, titlul poemului reactualizeaza tehnica originara a odei antice, greco-latine, specie lirica meditativa, subordonata unei constructii artistice meditative. In perioada studiilor vieneze, Eminescu a fost atras de odele lui Horatiu; el le

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

recita -marturiseste Slavici- si a tradus in intregime odele "Catre Mercur" si " Catre sclav", amandoua in metru originar.

4.STRUCTURA COMPOZITIONALA. Poemul este format din cinci strofe saface.Elementul care ordoneaza structura compozitionala este oximoronul, figura de stil ce consta in alaturarea a doua notiuni aparent incompatibile. El e prezent atat in structura versurilor, cat si in organizarea antitetica a imaginilor. Prin prozodie, prin tonul retinut, prin referintele mitologice, poema apartine clasicismului; insa prin tensiunea trairilor interioare se incadreaza in romantism. Versul:"Nu credeam sa-nvat a muri vreodata" are semnificatie concluziva, dar adus provocator la inceputul poemei are, paradoxal, rolul unei inchideri care se deschide.

5.TEMA POEMEII. Structura compozitionala reliefeaza factura duala a temei. Sub acest aspect "Oda (in metru antic)"se apropie de "Glosa" si "Luceafarul", deoarece porneste de la dualitatea trairilor caracteristice omului superior: creatorul nazuieste,prin opera, la neuitare, dar este temporar oprit in drumul sau de ispitele vietii comune. Intregul poem este structurat pe o miscare interioara, pe o retea de substituiti continue ce unifica toate imaginile si determina o constanta tensiune lirica: omul de geniu renunta temporar la conditia lui spirituala si raspunde chemarii dragostei; dupa trairea "dureros de dulce" a iubirii, se intoarce spre sinele lui refugiindu-se definitiv in creatie.

6.JOCUL TEMPORALITATII. Prima strofa sintetizeaza o dualitate temporala, determinata de o dedublare a eului: timpul prezent, dominat de experienta negativa, si timpul trecut, ce proiecteaza aspiratiile poetului in eternitate, intr-un timp cu valoare mitica:

"Nu credeam sa-nvat a muri vreodata;
Pururi tanar, infasurat in manta-mi,
Ochii mei naltam visatori la steua
Singuratatii."

Tragismul experientei individuale traite este concentrat in primul vers, cuprinzand doua verbe cu incarcatura semantica incompatibila:"a invata " desemneaza una dintre modalitatile cunoasterii; " a muri " fixeaza dinpotriva, sfarsitul cunoasterii.

Vocatia creatoare este sintetizata prin mijlocirea unei succesiuni antinomice de imagini ce sugereaza atat atitudinea clasicului: abstragerea din contingent, detasarea cat si implicarea romantica in tumultul evenimentelor. Oximoronul este prezent, cu discretie, si aici. Asociind adjectivul " tanar" cu verbul " a muri ", Eminescu avea nevoie de o conotatie suplimentara. De aceea, el adauga notiunii de fiinta aflata in pragul maturitatii, simbol al aspiratiilor nelimitate, adverbul " pururi ", epitet al vesniciei, frecvent intalnit in vechile texte religioase, si sintagma "infasurat in manta-mi", semn distinctiv al genialitatii, simbol al solitudinii romantice, al izolarii defensive in fata agresiunii realului si a ispitelor cotidianului; "ochii visatori " au in context semnificatia unei metonimii a vocatiei creatoare, iar "steaua singuratatii" reprezinta aspiratia fiintei umane spre eternitatea ravnita.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

7. ASOCIEREA OXIMORONICĂ A " SUFERINTEI DUREROS DE DULCE " CU "VOLUPTATEA MORTII NEANDURATOARE". Strofa a doua cuprinde întâlnirea cu realul, iubirea: "...deodată tu răsari în cale-mi!".

Efectul dragostei este sintetizat în sintagma oximoronică " suferința, tu, dureros de dulce ". Chemarea iubirii produce iarăși dedublarea romantică a ființei: în vreme ce eul creator nazuiește să atingă vesnicia, eul lumesc este chemat de voluptatea dragostei asumându-și condiția umană obișnuită. Poetul trăiește astfel o dramă dar, și sentimentul dualității, din care eul spiritual va renăște îmbogățit cu o nouă experiență existențială.

8. SCINDAREA EULUI. Următoarele două strofe sintetizează intensitatea suferinței prin intermediul a două serii de imagini. Cea dintâi, exprimată de versurile:

"Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus

Ori ca Hercul înveninat de haina-i " are o semnificație livrescă: centaurul Nessus a fost ucis de Hercule; acesta a îmbrăcat haina îmbibată cu otrava a victimei, care îi provoacă moartea; cea de a doua serie este de natură cosmică: apele mării nu pot stinge focul cel mistuie. Divizarea eului este accentuată pe o altă treaptă de versurilor:

" De-al meu propriu vis mă vaiet

Pe-al meu propriu rug mă topesc în flăcări ".

Profuzimea suferinței interioare și dimensiunile durerii exterioare se revarsă într-o imagine antologică, edificată pe reiterarea aceleiași duble determinări: un substantiv însoțit de un atribut adjectival (exprimat prin adjectiv posesiv), corelat cu un alt calificativ: " al meu propriu vis ", "al meu propriu rug ". Poetul suferă fiindcă visul creației s-a irosit în experiențe lumesti, dar suferă în același timp fiindcă lui, ca individ, dragostea i-a fost refuzată.

9. ASPIRĂȚIA RECUPERĂRII SINELUI. Strofa a patra se încheie cu un vers în care potențialitatea se îmbină cu îndoiala:

"Pot să mă re-nviu luminos din el ca

Păsărea Phoenix ?".

Reînvierea din cenușa rugului este cu puțință: cenușa conține cei doi termeni antitetici: moartea și renăscerea, intruchipată de prezenta păsării Phoenix. Printr-o invocare retorică, poetul se adresează simultan celor două ipostaze ale sale cerând imperios pieirea "ochilor tulburători " din cale-i, metafora a iubirii, și recheama "nepăsarea tristă", metafora a contemplării, a creației. Strofa finală se raportează la cea dintâi.